

Uttalanden om indragning av vissa TV-kanaler i en kriminalvårdsanstalt

I ett beslut den 9 februari 2001 anförde *JO Pennlöv* följande.

Anmälan

Förtroenderådet vid A-paviljongen i anstalten Norrtälje har riktat kritik mot anstalten för dess beslut att fr.o.m. den 24 mars 2000 stänga av TV-kanalerna Canal + och Canal + Gul. Av anmälan framgår att beslutet motiverats med att nämnda kanaler visar pornografiska filmer, vilket ansetts kontraindicerande för behandlingen på en avdelning för sexualbrottsdömda. Beslutet fattades av tf. kriminalvårdschefen AA, och enligt sin lydelse, ”på uppdrag av Kriminalvårdsdirektören BB”.

Förtroenderådet har anfört bl.a. följande. Pornografiska filmer utgör endast drygt åtta procent av sändningstiden och visas alltid efter kl. 24.00. Övrig tid visas många bra program och filmer som de intagna skulle ha intresse och nytta av, men som de nu inte kan se. Det borde vara tekniskt möjligt att tillåta kanalerna men filtrera bort de pornografiska filmerna. Även på andra paviljonger i anstalten finns det intagna som dömts för sexualbrott. Där har dock kanalerna inte stängts av. Om det skall vara lika för alla intagna borde t.ex. de som dömts för narkotikabrott inte få se filmer i vilka det förekommer droger, intagna dömda för grova våldsbrott inte filmer med våldsinslag osv. Genom beslutet har de sexualbrottsdömda som tillhör A-paviljongen diskriminerats.

Utredning

Ärendet har remitterats till Kriminalvårdsstyrelsen för yttrande. I sitt yttrande har överdirektören CC hänvisat till en utredning av Kriminalvårdsstyrelsens regionkontor i Stockholm, som bifogats. Av remissvaret, som kom in till JO den 14 juni 2000, framgår bl.a. följande.

Anstalten Norrtälje meddelade 1993 ett beslut enligt vilket avdelning A i anstalten, som är en avdelning för intagna dömda för sexualbrott, inte längre skulle ha tillgång till kanal 1000. Beslutet, som överklagades, var motiverat på ett liknande sätt som det nu aktuella beslutet. Kriminalvårdsstyrelsen ändrade inte anstaltens beslut, men motiverade sitt beslut med att lagens (14 § KvaL) krav på att intagna

bör få möjlighet att genom bl.a. television följa vad som händer i omvärlden var uppfyllt genom det utbud de intagna hade förutom kanal 1000 (SVT 1, 2 och TV 4). Av Kriminalvårdsstyrelsens beslut framgick också att det ankom på kriminalvårdsmyndigheterna att besluta om utbudet av TV-kanaler i anstalterna.

Kriminalvårdsstyrelsen har härefter inskränkt kriminalvårdsmyndigheternas beslutanderätt genom att den 11 april 2000 besluta att vissa kanaler över huvud taget inte skall tillhandahållas intagna inom kriminalvården. Det gäller "renodlade filmkanaler som regelmässigt visar pornografiska filmer och/eller filmer med grova våldsinslag". Av beslutet framgår att det tidigare fanns en stor skillnad mellan olika anstalter när det gäller kanalutbudet samt de intagnas respektive myndigheternas kostnader för kanalerna. Beslutet har motiverats på följande sätt:

Enligt såväl lagen om kriminalvård i anstalt som lagen om behandling av häktade och anhållna m.fl. skall en intagen få möjligheter att följa vad som händer i omvärlden bl.a. genom TV. Därmed följer inte en oavvislig rätt för en intagen att ha tillgång till samtliga förekommande TV-kanaler. Har en intagen tillgång till det s.k. basutbudet, dvs. SVT 1 och 2 samt TV 4, är lagens krav på tillgång till TV tillgodosett. Vid varje kriminalvårdsmyndighet bör detta basutbud tillhandahållas de intagna. Därutöver bör det finnas möjlighet för en kriminalvårdsmyndighet att, om myndigheten finner det angeläget, tillhandahålla även en eller flera betalkanaler för exempelvis sport- och/eller nyhetssändningar.

Vissa av betalkanalerna har ett utbud av filmer av t.ex. pornografiskt eller våldsförhållande innehåll som av en stor del av allmänheten upplevs som stötande. Det har ifrågasatts hur kriminalvården, som har i uppdrag att främja de intagnas anpassning i samhället genom olika påverkansprogram, samtidigt kan tillåta intagna att ha tillgång till sådant TV-utbud.

Det är enligt styrelsens mening utomordentligt viktigt att verksamheten inom kriminalvården inte bedrivs på sådant sätt att allmänhetens förtroende för kriminalvården rubbas. De intagnas möjligheter att följa sådant TV-utbud bör därför upphöra.

Vidare torde de TV-kanaler som har detta utbud, de s.k. filmkanalerna, vara de som drar de största kostnaderna. Då det finns skäl för att reducera de kostnader som idag åvilar kriminalvården för TV-utbudet bör en begränsning av det antal TV-kanaler som skall erbjudas de intagna genomföras även av denna anledning.

Den nu gällande ordningen som innebär kostnader för vissa intagna bör upphöra att gälla varav följer att kriminalvården helt bör stå för kostnaderna för det TV-utbud som erbjuds de intagna.

Det som gäller enligt beslutet kommer inom kort att utformas som en föreskrift. De motiv som Kriminalvårdsstyrelsen anförde i beslutet den 11 april 2000 är de egentliga skälen till det beslut som meddelades av Kriminalvårdsmyndigheten Norrtälje den 24 mars 2000. Att beslutet kom att innehålla samma motivering som anstaltens beslut 1993 beror på att beslutet meddelades på uppdrag och att skälen inte hade diskuterats mellan uppdragsgivaren och den som meddelade beslutet. Beslutet är ett s.k. normbeslut som inte behöver motiveras. Däremot har beslutet en sådan karaktär och sådana följdverkningar att det får anses lämpligt att skäl för beslutet anges. Förtroenderådets JO-anmälan visar med all tydlighet vikten av att förklara ställningstagandet om att stoppa filmkanalerna vid A-paviljongen eftersom argumentet om behandlingsmässiga skäl kan ifrågasättas. Det är beklagligt att motiveringen av beslutet inte utvecklats. Genom Kriminalvårdsstyrelsens beslut den 11 april fick dock de intagna vid A-paviljongen i efterhand del av grunderna

för kriminalvårdens ställningstagande beträffande filmkanaler. Anstalten Norrtälje kommer inom kort att stänga av filmkanalerna för alla intagna. Att så ännu inte skett beror på att vissa avtalsfrågor inte är avklarade och det råder oklarheter om vilka kanaler som skall ingå i basutbudet.

Förtroenderådet har yttrat sig över remissvaret.

Bedömning

Kriminalvårdsstyrelsen har i sitt remissvar anfört att det skäl som angavs i Kriminalvårdsmyndigheten Norrtäljes beslut den 24 mars 2000 att stänga av Canal + och Canal + Gul inte var det verkliga skälet för beslutet. Enligt Kriminalvårdsstyrelsen skulle det egentliga skälet i stället framgå av dess eget beslut som meddelades den 11 april, knappt tre veckor senare.

Som Kriminalvårdsstyrelsen har påpekat kan man ifrågasätta lämpligheten av det skäl som angavs i beslutet den 24 mars. Jag kan också väl förstå den indignation över beslutsskälet som de intagna i A-paviljongen har givit uttryck för. Eftersom det skäl som anfördes i beslutet tydligen är överspelat går jag dock inte vidare i analysen av laglig- eller lämpligheten av detsamma.

Vad jag däremot inte kan avstå från är att uttrycka min förvåning över att beslutet försetts med skäl som inte var avgörande i sammanhanget. Den förklaring som har givits till det inträffade – att beslutet fattats på uppdrag och att skälet inte diskuterades mellan den som meddelade beslutet och den som beordrade honom att göra det – leder närmast till tanken att myndigheten inte var medveten om varför beslutet fattades.

När det gäller de skäl som uppgivits vara de egentliga skälen till beslutet den 24 mars 2000, och som framgår av beslutet den 11 april 2000, har dessa numera utformats som föreskrifter (KVVFS 2000:6), vilka gäller från den 1 september 2000.

Jag delar Kriminalvårdsstyrelsens mening att det krav på möjligheten för en intagen att följa vad som sker i omvärlden som stadgas i 14 § KvaL måste anses uppfyllt genom tillgången till kanalerna SVT 1, 2 och TV 4. Frågan om och i så fall i vilken utsträckning ytterligare kanaler skall tillhandahållas i anstalterna är en bedömningsfråga. Sådana frågor brukar JO inte uttala sig i. Trots detta vill jag anföra följande rörande de skäl Kriminalvårdsstyrelsen har anfört – och kriminalvårdsmyndigheten enligt uppgift borde ha anfört – för beslutet att inte tillåta vissa betalkanaler i anstalt.

Jag kan instämma i åsikten att det är tveksamt om det är förenligt med kriminalvårdens uppgift att främja de intagnas anpassning i samhället att visa filmer med pornografiskt eller våldsförhållande innehåll i anstalter. Jag kan dock samtidigt förstå de intagnas åsikt att de genom beslutet att dra in de aktuella kanalerna går miste om en hel del i sammanhanget helt harmlösa program som många av dem tidigare hade tillgång till. Det har kommit till min kännedom att Kriminalvårdsmyndigheten Skogome – och eventuellt även andra anstalter – för

vissa betalkanaler använt sig av ett system med en timer för att så att säga filtrera bort program som inte ansetts lämpliga i anstalten. Mot bakgrund av att det uppenbarligen finns sådana tekniska möjligheter har jag – även med beaktande av den ekonomiska aspekt som angivits som ytterligare skäl – något svårt att förstå varför Kriminalvårdsstyrelsen gått så långt att den förbjudit hela kanaler.